

Sarpsborg
kommune

Plattform for å forebygge omsorgssvikt og adferdsproblemer hos barn og unge

Felles barn – Felles ansvar

Sarpsborg 2024

Innhold

1.0 BAKGRUNN	4
1.1 SAMORDNINGSPLIKTEN	4
1.2 BARNEVERNREFORMEN / OPPVEKSTREFORMEN	5
1.3 ANDRE RELEVANTE PLANER OG POLITISKE SAKER	5
2.0 MÅL FOR DET FOREBYGGENDE ARBEID	6
3.0 NÅSITUASJON, UTFORDRINGSBILDE OG UTVIKLINGSTREKK	7
3.1 KOMMUNEOVERGRIPENDE UTFORDRINGER	7
3.2 FOREBYGGENDE VIRKSOMHET	8
3.3 BARNEHAGE	8
3.4 SKOLE	9
3.5 RUS OG PSYKISK HELSE	9
3.6 NAV	9
3.7 BARNEVERN	10
3.8 KULTUR, FRIVILLIGHET OG IDRETT	10
3.9 KOORDINERENDE ENHET	10
4.0 SAMARBEID I SARPSBORG KOMMUNE	11
4.1 SAMARBEID PÅ SYSTEMNIVÅ	11
4.2 INDIVIDNIVÅ	11
4.2.1 TILTAKSKJEDEMODELLEN	11
4.2.2 SAMARBEID PÅ INDIVIDNIVÅ	12
4.2.3 AVKLARING AV ANSVAR MELLOM TJENESTER	13
5.0 UTVIKLINGSARBEID	13
5.1 PRINSIPPER FOR UTVIKLINGSARBEID	13
5.2 VIDERE UTVIKLING AV DAGENS SAMARBEIDSSTRUKTURER OG FOREBYGGING	13
5.2.1 PROGRAM SAMHANDLING TIL BESTE FOR BARN OG UNGE	14
5.2.2 STYRKING AV RELASJONELL KAPASITET	14
5.2.3 VIDEREUTVIKLING AV TILTAKSKJEDEMODELLEN	14
5.2.4 UTVIKLE FELLES PROSEDYRER, MALER OG VERKTØY	15
5.2.5 VURDERING AV TILTAK OG INNSATSER	15
5.2.6 DIGITAL OVERSIKT OVER TILTAK OG TILBUD	16
5.2.7 UTARBEIDE TILTAKSTRAPP	16
5.2.8 TILTAKSUTVIKLING MÅ AVKLARES PÅ KOMMUNENIVÅ	16

5.2.9 OPPLÆRING AV NYANSATTE I SAMORDNING	16
5.2.10 NETTVERK FOR SAMORDNING OG SAMARBEID	16
5.2.11 OPPLÆRING AV NYANSATTE HOS ANDRE TJENESTER	16
5.2.12 SAMARBEIDSAVTALER MELLOM VIRKSOMHETER	17
5.2.13 UTVIDET NETTVERK INN I SAMARBEID	17
<u>6.0 ANSVARSFORELDING FOR DET FOREBYGGENDE TJENESTETILBUD</u>	17

1.0 Bakgrunn

Kommunen skal fremme gode oppvekstvilkår gjennom tiltak for å forebygge at barn og unge blir utsatt for omsorgssvikt eller utvikler atferdsproblemer. Det betyr at kommunen selv må avgjøre hvilket ansvar de ulike tjenestene i kommunen skal ha. Kommunen skal sørge for å samordne sitt tjenestetilbud til barn og familier, jf. barnevernsloven § 15-1 første ledd.

Til enhver tid er det barn og unge som har behov for et sammensatt tjenestetilbud med oppfølging som involverer flere aktører i velferdstjenestene. Noen vil ha slike behov allerede fra fødselen av, og andre vil få behov for slike tjenester underveis i oppveksten. Disse tjenestene kan være både kommunale, fylkeskommunale og statlige.

Denne plattformen beskriver Sarpsborg kommune sitt forebyggende arbeid for å forhindre omsorgssvikt og atferdsvansker. Plattformen beskriver også hvordan kommunens instanser skal samarbeide for å fremme gode oppvekstvilkår for det enkelte barn. Videre vil plattformen beskrive endringer og utviklingsarbeid på kommuneovergripende nivå.

Plattformen er et fundament for alle ansatte i Sarpsborg kommune som arbeider med barn og unge og deres familier det er knyttet bekymring til. Tidlig innsats forutsetter at voksne tar barn og unges symptomer på deres utfordringer på alvor, og iverksetter målrettede tiltak. Det kan være fysiske og kognitive utfordringer så vel som sosiale og emosjonelle vansker. Det betyr at ansatte må ha kjennskap til kommunens tjenestetilbud om hjelp og støtte til barn og familier. Det er viktig å igangsette hjelpetiltak for utsatte barn og familier så tidlig som mulig og uten unødig ventetid.

Det skal være enkelt å få helhetlig hjelp og en tverrfaglig vurdering av hjelpebehovet på et tidlig tidspunkt. Med dette kan flere som er i behov av hjelp tidlig. Dette vil fremme trivsel, god helse og bedre læringspotensialet hos barn og unge og deres familier. I tverrfaglig og tverretattlig samarbeid skal den samlede kunnskap og innsikt brukes til å oppnå en helhetlig forståelse. Tverrfaglighet åpner for økt forståelse for andres fagkompetanse og bidrar til åpenhet om flere og bedre løsninger. Fagpersoner med ulik erfaring og kompetanse vil til sammen gi en mer helhetlig forståelse.

1.1 Samordningsplikten

For å styrke oppfølgingen av *utsatte* barn, unge og deres familier, er det vedtatt bestemmelser om samarbeid, samordning, barnekoordinator og individuell plan.

En helhetlig og samordnet oppfølging forutsetter at barna involveres. Barn har rett til å bli hørt og barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger fra det offentlige som berører barn. Dette følger av Grunnloven § 104, barnekonvensjonen artikkel 3 og 12, og flere av velferdstjenestelovene. Dette gjelder både tiltak på individ- og systemnivå.

Kommunen har plikt til å samarbeide og samordne tjenester:

- uten at samarbeidet er knyttet til en enkelt sak (samarbeid på systemnivå)
- i enkeltsaker (samarbeid på individnivå)

Komplekse utfordringer som går på tvers av ulike ansvarsområder, kalles gjerne gjenstridige problemer (wicked problems). Dette er samfunnsproblemer som er vanskelige å løse nettopp fordi de krever innsats som går på tvers av samfunnsområder og forvaltningsgrenser. Når ingen enkelt aktørs tiltak er tilstrekkelig og ingen tar eierskap for helheten i utfordringene barnet eller ungdommen har, finnes det en risiko for at barnet/ungdommen ikke får den hjelpen de behøver. Utfordringene kompliseres ytterligere ved at de ulike tjenestene gjerne har ulik tilnærming og problemforståelse.

Samordningsplikten lovfester at kommunen skal sørge for at det enkelte barn får et samordnet tjenestetilbud. Det er kommunen, ikke den enkelte kommunale tjeneste som har en samordningsplikt. Kommunen velger selv hvordan den kan ivareta samordningsansvaret. Tjenestene som skal samarbeide om oppfølgingen av et barn eller en ungdom må avklare hvilken tjeneste som skal samordne tjenestetilbudet. Dersom det er oppnevnt barnekoordinator, er det presisert i sektorlovene at barnekoordinator sørger for samordning av tjenestetilbudet. Kommunens plikt til å bestemme hvilken kommunal velferdstjeneste som skal ivareta samordningen, blir først aktuell når dette er uklart eller tjenestene er uenig om hvem som skal samordne tilbudet.

1.2 Barnevernreformen / oppvekstreformen

Barnevernsreformen trådte i kraft 1.1.2022 og innebar at kommunene fikk økt ansvar på barnevernsområdet, både faglig og økonomisk. Dette stiller krav til kommunens styring av barnevernet, til ledelsen i barnevernet og til det samlede familiestøttende arbeidet i kommunen. Et av målene med reformen er at kommunene skal styrke arbeidet med tidlig innsats og forebygging i hele oppvekstsektoren. Tidlig innsats, med tiltak som er godt tilpasset barnas og familienes behov, er først og fremst en investering i innbyggernes velferd, men må også ses på som en investering som kan spare kommunen for mer inngripende og kostbare tiltak senere.

1.3 Andre relevante planer og politiske saker

Sarpsborg kommune har flere kommunedelplaner og plattformer som beskriver dagens situasjon, utfordringsbilde og utvikling av tjenester til barn, unge og deres familier innenfor de ulike områdene. I tillegg kommer årlige kvalitetsmeldinger som beskriver utviklingen og fokusområder. Summen av disse vil gi retningen for arbeidet med barn, unge og deres familier.

En oversikt over vedtatte styringsdokumenter i Sarpsborg som er relevante i arbeidet med barn, unge og deres familier:

- Samfunnsplanen - Sammen skaper vi Sarpsborg
- Oppvekstplan 2018-2030
- Kommunedelplan for kultur 2019 - 2030
- Kommunedelplan mangfold, inkludering og likeverd 2023 - 2035
- Kommunedelplan Helse og omsorg 2017-2028
- Kommunedelplan for skolekapasitet og skolestruktur 2015 – 2026

- Plattform for livslange tjenester 2017-2028

- Plattform for kulturskolen 2020-2024
- Plattform Felles barn – Felles ansvar
- Handlingsprogram mot hatkriminalitet og voldelig ekstremisme
- Alkoholpolitisk handlingsprogram
- Handlingsprogram for avlastning og pårørendestøtte
- Handlingsprogram Tett på for et trygt og godt barnehage- og skolemiljø – forebygging av krenkelser, utenforskap og ensomhet
- Handlingsprogram mot vold i nære relasjoner 2018 - 2021
- Kvalitetsmelding for grunnskolen
- Kvalitetsmelding for barnehage
- Kvalitetsmelding for barneverntjenesten
- Kvalitetsmelding for kulturskolen

Styringsdokumenter under utarbeidelse:

- Kommunedelplan folkehelse og forebygging
- Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet
- Kommunedelplan for barnehage- og skolekapasitet 2024-2035
- Plattform for bibliotekstjenesten / Bibliotekstruktur
- Handlingsprogram for frivillighet
- Handlingsprogram rus og psykisk helse 2024
- Kvalitetsmelding Nav

Denne plattformen erstatter Plattform Felles barn – Felles ansvar.

I ny opplæringslov som trer i kraft august 2024 er det ikke lengre krav om en tilstandsrapport for grunnskolen, men at kommunestyret minst en gang i året skal få informasjon om læringsmiljøet, læringsresultater og gjennomføringen til elevene i opplæringen. Kommunen vil fremover vurdere form og innhold for kvalitetsmeldingen for barnehage og grunnskolen.

2.0 Mål for det forebyggende arbeid

Målene for det forebyggende arbeidet er på et overordnet nivå, og vil operasjonaliseres av den enkelte aktør som beskrives i planen. Kommunens overordnede mål for det forebyggende arbeidet er:

- Barn, unge og deres familier opplever å leve gode liv i Sarpsborg.
- Kommunens innsats for barn og unge er helhetlig.
- Tidlig identifisere utsatte barn og unge for å lykkes med tidlig innsats i alder og problematikk
- Barn og familier skal oppleve effektive, helhetlige og koordinerte tjenester
- Kommunen har helhetlig helsestasjons-, barnehage- og skoletilbud med gode overganger. Dette bidrar til at flest mulig fullfører og består videregående opplæring.
- Utviklingen av tiltak og tjenester er kunnskapsbaserte. Dette innebærer å evaluere endringer, pilotere tiltak, samle data og analysere behov og ressursinnsats.

- Videreutvikle gode og effektive arenaer for tverrfaglig arbeid, både på systemnivå og individnivå
- Øke kompetansen om omsorgssvikt for tidlig oppdagelse basert på kartlegging av risiko

3.0 Nåsituasjon, utfordringsbilde og utviklingstrekk

Kapitlet beskriver kort nåsituasjonen, utfordringsbildet og utviklingstrekk for kommunen, og for enkelte utvalgte tjenester. Ytterligere informasjon finnes i de årlige kvalitetsmeldingene for tjenestene og i øvrig rapportering.

3.1 Kommuneovergripende utfordringer

Det er barn i Sarpsborg som vokser opp i familier preget av rus, vold, omsorgssvikt og alvorlig psykisk sykdom. Antall barn og unge som er i kontakt med Barneverntjenesten og Kompetansesenter rus og psykisk helse er økende. Økt innsats med forebyggende arbeid kan redusere trykket hos Barnevernstjenesten, og bidra til færre omsorgsovertagelser samt hindre at flere barn og unge faller utenfor utdanningsløpet. Satsning på forebyggende tjenester kan på kort sikt gi økte kostnader for kommunen, men vil på lengre sikt ha store positive samfunnsøkonomiske gevinster. Dette forutsetter at satsningen er kunnskapsbasert.

Oppfølging av barn og unge med sammensatte behov er et potensielt «svikt»-område. Det utfordrer velferdsstatens sektoriserte innretting, med et høyt spesialisert og fragmentert hjelpeapparat. Tjenestene har ulike perspektiv, fagkunnskap, mandat og kriterier for tilgang til tjenestene, med separate budsjetter.

Barn av foreldre med lav utdanning har i gjennomsnitt svakere selvregulering, arbeidsminne og ordforråd, vansker med å tilpasse seg pedagogiske aktiviteter, og høyere forekomst av adferdsproblemer¹. Forskjellene kan man se allerede i barnehagen, og i faglige tester gjennom utdanningsløpet. Det er særlig urovekkende at sosiale ulikheter har en tendens til å bli sterkere utover i utdanningsløpet og at vi har sett økende forskjeller i Norge over de siste årene.

Målet med forebyggende arbeid er å styrke barnas trivsel og helse, og deres faglige og sosioemosjonelle ferdigheter. Det betyr å prioritere tiltak som er sosialt utjevne. Barn bruker mye tid i barnehager og skoler, noe som gir unike muligheter for påvirkning. Kunnskapen om hva som utgjør gode barnehager og skoler har blitt betraktelig bedre de siste årene.

En kartlegging av bakgrunnen for manglende i samarbeid blant ledere og nøkkelpersonell i kommunen vinteren 2024 viste følgende kommuneovergripende utfordringer:

¹ Rapporten - *Et jevnere utdanningsløp - Barnehage og skole/SFO som innsats mot ulikhet blant barn*

- For liten kjennskap til mulighetsrommet og mandatet til hver enkelt virksomhet. I dette ligger det manglende kjennskap til andre tjenesters ansvar og kompetanseområde
- Manglende informasjonsdeling ved overganger mellom kommunens tjenester
- Prosedyrer og rutiner er i for stor grad knyttet til oppgaveløsning i den enkelte virksomhet eller kommuneområde.
- Manglende prioritering av innsatsen til utvalgte grupper med særlig høy risiko.
- Manglende oversikt over planer og pågående utviklingsarbeid.
- Kultur, idrett og frivillighet blir for sjelden involvert i samarbeidet
- Taushetsplikten forhindrer deling av informasjon, og det er i for liten grad kultur for å innhente samtykke til å dele informasjon
- Det er uklart hvilke instanser som kan kontaktes for ulike samarbeid.
- Det er for hyppige skifter av fagpersoner rundt enkeltbarn og familier.

3.2 Forebyggende virksomhet

Det er en vekst i aktivitet i Forebyggende virksomhet. Dette skjer samtidig som kommunen har utfordringer med å rekruttere helsesykepleiere. For familierapeutene er det en økning i aktivitet på 24 % fra 2022 til 2023, dette handler om en markant økning av barn og unge i Sarpsborg som ønsker bistand. De tre familiesentrene har bistått hverandre på tvers, men har allikevel i perioder operert med ventelister.

Forebyggende virksomhet har sett et behov for forsterket tjenester til gravide og småbarnsforeldre, og satt i system et utvidet tilbud på Familiesentrene, *Familiesentermodellen*. Dette er en form for forsterket helsestasjon, hvor de arbeider tverrfaglig for å støtte de sårbare familiene. Dette slik at familiene kan bli mer robuste og forebygge behov for tyngre tjenester senere. Her deltar jordmødre, helsesykepleiere, barnefysioterapeuter, leger og familierapeuter.

3.3 Barnehage

Litt over 2 av 3 barnehager i Sarpsborg er drevet av andre enn Sarpsborg kommune. Barnehageeier har det overordnede ansvaret for at barnehagen drives i samsvar med gjeldende lover og regelverk. Kommunen som barnehagemyndighet er ansvarlig for å gi veiledning og påse at barnehagene drives i samsvar med lover og regler. Sarpsborg har en lav dekningsgrad, kun 89,5 % og ligger lavere enn landet (93,8 %) og Fredrikstad (93,5 %). De fleste barn går i barnehage før de begynner på skolen. Kommunen har etablert rutiner for overgangen mellom barnehage, skole og skolefritidsordning.

Personalets samlede kompetanse er en av de viktigste kvalitetsfaktorene i barnehagen. Barnehagene i Sarpsborg har deltatt i statlige og regionale kompetanseordninger. I 2022 prioriterer kommunen at en del ansatte i barnehage og SFO fikk sertifisering i COS-P (trygghetssirkelen). Kommunen som barnehagemyndighet har tilbudt veiledning og kompetanseheving gjennom nettverk og kurstilbud, både fysisk og digitalt, som mange barnehager har benyttet

I tillegg har kommunen et tilbud om åpen barnehage for familier som ikke har barnehageplass.

3.4 Skole

Det går litt over 7.000 elever på grunnskole i Sarpsborg. Omtrent 60 % av barn i alderen 6 - 9 år går på SFO i tillegg.

Det er utarbeidet tilstandsrapporter, kvalitetsmeldinger, om grunnskolen i Sarpsborg kommune årlig fra 2008. Kvalitetsmeldingen inneholder kun de lovpålagte rapporteringene fra Utdanningsdirektoratet, samt rapporteringer på prosjekter og tiltak som utvalg for kultur og oppvekst og bystyret har bedt om.

Det har vært flere alvorlige voldshendelser og en økning i avviksmeldinger rundt vold, trusler og trakassering både i barne- og ungdomsskolen. Dette påvirker negativt både ansattes arbeidsmiljø og elevenes læringsmiljø. Bedre lærings- og arbeidsmiljø i skolene er et prioritert område å arbeide med for kommunen fremover.

Sarpsborg har som ambisjon at elevenes læringsresultater skal være på samme nivå som landsgjennomsnitt. Mestring i barnehage og skole, gjennom aktiv deltakelse og læring, gir et godt grunnlag for videre utdanning, deltakelse i arbeidslivet, god helse og fravær av psykiske problemer, rus og kriminalitet. Jo bedre eleven gjør det på grunnskolen, jo mer øker sannsynligheten for gjennomføring av videregående opplæring.

Nasjonale prøver skal gi skolene kunnskap om elevene sine grunnleggende ferdigheter i lesing, regning og engelsk. Lærere, skoleledere og skoleeier bruker resultatene til å utvikle skolen og opplæringen videre. Resultatene på nasjonale prøver viser at Sarpsborg ligger under landsgjennomsnitt i regning og lesing, men har bedre resultater enn landet i engelsk.

3.5 Rus og psykisk helse

Etterspørselen etter tjenester innen rus og psykisk helse har vært økende i 2023, og det har derfor i perioder vært ventetid før oppstart av helsetjenester.

Kommunen har etablert SarpsborgModellen ved kompetansesenter rus og psykisk helse. Modellen er rettet mot mødre som er gravide eller har småbarn, og samtidig har rusrelaterte problemer og/eller psykiske vansker. Flere spesialister/faggrupper jobber med SarpsborgModellen, dette for å sikre det tverrfaglige perspektivet. SarpsborgModellen består av 5 ulike elementer og varighet er inntil 2 år

72 gravide og spedbarnsmødre med psykiske problemer mottok oppfølging og behandling ved kompetansesenteret i 2023, av disse deltok 34 mødre pluss barn i SarpsborgModellen.

Sarpsborg kommune ga tjenester til 589 barn og unge i 2023 innen rus og psykisk helse, samt 108 barn og unge i nasjonalt forløp barnevern. Dette er en økning fra tidligere år.

3.6 NAV

Det har de siste årene vært en vekst i gruppen unge som faller utenfor videregående opplæring og som søker ytelse fra NAV. Veksten i gruppen unge som faller utenfor videregående opplæring har en rekke negative konsekvenser for både den enkelte og for samfunnet som helhet.

Ungdomsgarantien ble innført 1. juli 2023. Målet med ungdomsgarantien er å sikre at unge mellom 16 og 30 år som trenger hjelp til å fullføre utdanning og komme i arbeid, skal få rask og effektiv hjelp fra NAV.

3.7 Barnevern

Andelen barn med undersøkelser og tiltak i barnebefolkningen er vesentlig høyere enn landsgjennomsnittet og for sammenlignbare kommuner. Omfanget av private kjøp har økt de siste årene. Dette gjelder primært tiltak i hjemmet som har til hensikt å motvirke mer omfattende tiltak som plassering utenfor hjemmet.

Antallet saker per saksbehandler er høyt sammenlignet med landsgjennomsnittet og sammenlignbare kommuner. Barneverntjenesten gjennomfører tiltak for å ta ned kostnadsnivået og spisse sine tjenester. Dette vil medføre at andre tjenester må tilby tjenester til flere barn og familier som barneverntjenesten tidligere har fulgt opp.

3.8 Kultur, frivillighet og idrett

De siste årene har kultur-, idretts- og fritidstilbudet for barn og unge gjennomgått betydelige endringer. Nye trender og utfordringer har dukket opp, og lokale lag og foreninger står i en stadig mer kompleks hverdag. Tilbudet har blitt mer variert, med et bredt spekter av aktiviteter fra tradisjonelle idretter til nye digitale fritidsaktiviteter. Dette gir barn og unge flere valgmuligheter, men kan også føre til ulik tilgang basert på sosioøkonomisk bakgrunn, bosted og etnisk tilhørighet. Lokale lag og foreninger er ofte under press på grunn av mangel på ressurser, økte krav og færre frivillige.

De siste årene har kostnadene for å delta i kultur-, idretts- og fritidsaktiviteter for barn og unge økt betydelig. Dette kan skape barrierer for deltakelse og føre til utenforskap for de som kommer fra familier med lav inntekt. Kommunen har innført ulike ordninger for å bistå familier i møte med ulike barrierer for deltakelse.

3.9 Koordinerende enhet

Koordinerende enhet er i kontakt med 420 familier som har barn med nedsatt funksjonsevne. Dette fordeler seg på 157 barn fra 0-18 år med behov for koordinator og 167 barn med tildelt barnekoordinator pr 19.02.2024. Koordinerende enhet er også i sporadisk kontakt med 95 familier.

Det er en kraftig øking i antall barn med autisme. I Helse Sør-Øst i perioden 2018 til 2022 er det en øking på 75% i antall barn med autisme. Pasienter med psykisk utviklingshemming som hoveddiagnose og autisme som bidiagnose økte med 96 % i samme periode. Det er en dobling i antall familier koordinerende enhet er i kontakt med de siste 4 årene.

Koordinerende enhet jobber i flere komplekse saker med stort behov for koordinerte tjenester. Kommunen erfarer en øking i saker hvor barnet / ungdommen viser en utfordrende adferd. Det er også en øking i saker hvor koordinerende enhet samarbeider med barnevernstjenesten da barnet har omfattende bistandsbehov.

4.0 Samarbeid i Sarpsborg kommune

4.1 Samarbeid på systemnivå

De fleste av kommunens tiltak for å forebygge omsorgssvikt og atferdsvansker er en del av ansvarsområdet til kommuneområdene Helse og velferd, Samfunn, og Oppvekst. For å lykkes med arbeidet er det nødvendig med et tett samarbeid på tvers av kommunale tjenester. Kommunen gjennomfører to ganger hvert år *Samhandlingsforum* for ledere innen de tre kommuneområdene for å etablere felles kultur for samarbeid.

I tillegg har kommunen etablert flere arenaer for samarbeid både internt, og med andre instanser slik som spesialisthelsetjenesten, Politiet, idrett, frivilligheten og kultur.

Det pågår til enhver tid utstrakt samarbeid på systemnivå mellom virksomheter i Sarpsborg kommune. Noen av samarbeidene er prosjektorganisert, noen er midlertidig og andre samarbeid er faste.

Samarbeid på systemnivå skjer både i faglige nettverk og på ledernivå. En oppdatert liste over ulike samarbeid vil være tilgjengelig for kommunens ansatte via kommunens intranett.

4.2 Individnivå

Tjenester har plikt til å samarbeide på individnivå. Det vil si i de tilfeller det er nødvendig at tjenestene samarbeider for at barnet / den unge skal få et helhetlig og samordnet tjenestetilbud.

Samordningsansvaret innebærer:

- Samle oversikt over tjenestene rundt barnet / ungdommen
- Innhente samtykke til at tjenestene kan dele nødvendig informasjon
- Innkalle til møte med foresatte og tjenestene for samarbeid rundt barnet
- Innhente barnets / ungdommens stemme i forkant av møtene som avholdes
- Planlegge og lede møte
- Sørge for at det skrives og sendes ut referat fra møtet
- Før tiltak og beslutninger fattes, skal det gjøres en barnets beste vurdering

4.2.1 Tiltakskjedemodellen

Tiltakskjeden er utarbeidet som en modell for et helhetlig og samordnet tiltaksapparat i Sarpsborg kommune. Tiltak skal iverksettes på lavest mulig nivå, før eventuell opptrapping. Alle barn og unge det knytter seg bekymring til skal drøftes slik at riktige tiltak kan iverksettes.

Modellen styrker det systematiske og det systemiske arbeidet rundt og for barnet, og formaliserer ansvar om dokumentasjon av arbeidet som gjennomføres. Tiltakskjedemodellen skal følges når det oppstår bekymring rundt barnet, som ikke lar seg løse gjennom den løpende oppfølgingen i hverdagen. Det behøver ikke å være mistanke om behov for spesialpedagogisk hjelp eller annet.

Tiltakskjedemodellen er delt i 3 nivåer:

- **Nivå 1 - Trinnteam:** Trinnteam med spes.ped./sos.ped., helsesykepleier v/behov, ledelse v/behov.
- **Nivå 2 - Tiltaksteam:** Kontaktlærer, skoleledelse, spes.ped/sos.ped, PPT og helsesykepleier. Andre relevante instanser kan delta ved behov.
- **Nivå 3 - Ledelsesteam:** Skoleledelse, spes.ped/sos.ped, PPT, helsesykepleier v/behov. Andre relevante instanser kan delta ved behov.

Elever og foresatte involveres gjennom hele prosessen. Det er i dag ulikt i hvilken grad andre relevante instanser involveres i drøftinger.

4.2.2 Samarbeid på individnivå

Samarbeid på individnivå tar ulike former, avhengig av fagområde og lovverk. Noen instanser vil også benytte tilpassede modeller for gjennomføring av samarbeid slik som Familieråd, nettverksmøter o.l.

Samarbeid på individnivå skal være tilpasset det enkelte barns behov. Det er viktig at samarbeidet er målrettet, og at arbeidet evalueres regelmessig. Drøfting av tiltak i tråd med tiltakskjedemodellen skal ligge til grunn for å etablere samarbeid.

Samarbeid på individnivå gjennomføres organiseres med følgende strukturer:

- **Ansvarsgruppemøter, samarbeidsmøter o.l.:** Instansene rundt en familie møtes med bakgrunn i samtykke til samarbeidet. Målet er å avlaste familien ved å samle instanser og personer som er involvert rundt barnet slik at de unngår mange ulike møter. På denne måten får også alle den samme informasjonen, og kan samordne arbeidet på en bedre måte for familien.
- **Instansmøter:** Er samarbeidsmøter mellom instansene uten at bruker er tilstede. Kan benyttes etter samtykke for interne avklaringer av ansvarsområder o.l. aktiviteter.
- **Samordningsplikten:** Utløses for hver virksomhet når det er nødvendig at tjenestene samarbeider for at barnet / den unge skal få et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Virksomhetene har en plikt til å avklare hvilken instans som ivaretar samordningsansvaret.
- **Individuell plan:** Et verktøy i form av et planleggingsdokument og det er en strukturert samarbeidsprosess. Planen skal oppdateres kontinuerlig og være et dynamisk verktøy i koordinering og målretting av tjenestetilbudet. Den elektroniske løsningen for individuell plan, Visma flyt samspill, skal benyttes. Samme tildelingskriterier som for koordinator.
- **Koordinator:** For pasienter og brukere med behov for langvarige og koordinerte tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven, skal kommunen tilby koordinator. Koordinatoren skal sørge for nødvendig oppfølging av den enkelte pasient eller bruker. Koordinator skal også sikre samordning av tjenestetilbudet og fremdrift i arbeidet med individuell plan.
- **Barnekoordinator:** Familier som har eller venter barn med alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne, og som vil ha behov for langvarige og sammensatte eller koordinerte helse- og omsorgstjenester og andre velferdstjenester, har rett til barnekoordinator. Det er familien som har rett til barnekoordinator. Barnets eller ungdommens sykdom, skade eller nedsatte funksjonsevnen skal være alvorlig.

Kravet om alvorlighet skal ikke tolkes strengt. Kravet er ment å innebære at ikke enhver sykdom, skade eller funksjonsnedsettelse gir rett til barnekoordinator.

- **Samhandlingsteam for barn (0-15 år):** Samhandlingsteamet består av personer med beslutningsmyndighet fra relevante virksomheter. Samhandlingsteamet har fast møtetid hver mandag. Samhandlingsteamet kan bistå i:
 - Saker hvor virksomhetene ikke vet hvor det kan innhentes hjelp og hvor det er behov for koordinering av tjenester, hvor det er behov for tverrfaglig kompetanse utover det virksomheten kan løse internt.
 - Saker som har vært lenge i systemene/under arbeid uten at tiltak blir gjennomført og/eller det mangler samordning
 - Alvorlige mobbesaker hvor barnehage og skole har behov for bistand
- **Samhandlingsteam for ungdom (16-25 år):** Er sammensatt av faste medlemmer og medlemmer etter behov fra Sarpsborg kommune og Østfold fylkeskommune. Målsettingen med samhandlingsteamets arbeid er at flere unge i Sarpsborg fullfører videregående skole og utdanning og kommer i inntektsgivende arbeid som gir muligheter til å oppnå sine drømmer.

4.2.3 Avklaring av ansvar mellom tjenester

Samordningsplikten skal sørge for at en kommunal tjeneste får hovedansvaret for samordningen av tjenester og samarbeidet. Det bør være den tjenesten som har mest å gjøre med barnet eller ungdommen som har ansvaret for samordningen. Dette gjelder der det ikke er tildelt barnekoordinator eller koordinator.

Ved uenighet om hvem som skal ivareta samordningsplikten skal dette meldes koordinerende enhet. *Samordning* brukes istedenfor å *koordinere* og skal ikke forveksles med koordinatorordningen innen helse- og omsorgstjenestene.

5.0 Utviklingsarbeid

5.1 Prinsipper for utviklingsarbeid

På grunn av den økonomiske situasjonen i Sarpsborg kommune er det av avgjørende betydning at hvert prosjekt og utviklingsaktivitet synliggjør faglige og økonomiske konsekvenser av tiltak, og at disse kan realiseres i de aktuelle virksomhetene. Det er nødvendig at opprettelse og nedleggelse av tiltak i en virksomhet ikke går utover kommunens samlede forebyggende arbeid.

Kommunens utvikling av nye tiltak må være kunnskapsbasert. Dette innebærer å samle gode data for å evaluere iverksatte tiltak. Analyse av årsaker og behov vil være en viktig del av dette arbeidet.

Prioritering av dette utviklingsarbeidet skal prioriteres på tvers av kommuneområdene.

5.2 Videre utvikling av dagens samarbeidsstrukturer og forebygging

Kommunedirektøren vil komme tilbake til de budsjettmessige konsekvensene av de foreslåtte tiltakene i forbindelse med Handlingsplan 2025 – 2028.

5.2.1 Program Samhandling til beste for barn og unge

Kommunedirektøren har opprettet et program, *Samhandling til beste for barn og unge*, med 9 prosjekter som bidra til å dreie kommunens innsats til forebygging. Programmet skal levere tiltak og innsatser i løpet av 2024. Programmet ledes fra område porteføljestyring.

Programmet består av følgende prosjekter:

- Bærekraft2030 – Gjennomgang av barneverntjenesten
- Bærekraft2030 – Helhetlig forebyggende tjenester
- Mobilisering av tverrfaglig kompetanse i skole og barnehage
- Modeller for nærmiljøhus
- Samhandling for barn og unge
- Psykisk helsehjelp til barn og unge
- Samarbeid om barneverntjenester med omkringliggende kommuner
- Relasjonell kapasitet
- Ung Arena

5.2.2 Styrking av relasjonell kapasitet

Sarpsborg kommune har inngått en avtale over 4 år med selskapet Joint Action for å styrke den relasjonelle kapasiteten mellom instansene i arbeidet med barn og unge. Det er en metodikk for å styrke det reelle samarbeidet mellom fagpersoner rundt utsatte barn og unge. Kort fortalt handler relasjonell kapasitet om evnen til å skape sammenhengende løsninger på komplekse oppgaver når og hvor behovet oppstår. Gjennom dette arbeidet bygges en felles forståelse for muligheter og utfordringer. Avtalen med Joint Action Analytics innebære å bruke kartleggingsverktøy, e-læringsplattform og lederstøtte.

5.2.3 Videreutvikling av tiltakskjedemodellen

Tiltakskjedemodellen skal ligge til grunn som den primære måten å starte opp samarbeid for barn i barnehage og grunnskolen. Vilkåret for samarbeidsplikten i enkeltsaker er at samarbeid er nødvendig for å gi barnet eller ungdommen et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Dette vilkåret skal ikke tolkes strengt. Det kan være nødvendig å samarbeide selv om behovet for hjelp er kortvarig.

Dette medfører følgende endringer og presiseringer av tiltakskjedemodellen:

- Alle instanser har møteplikt hvis skolen eller barnehagen ber om det på nivå 2 og 3.
- Barnehage og skole bør i større grad vurdere å involvere andre instanser som familiesenter, barnevern, Kompetansesenter rus og psykisk helse, kultur og andre for å få flerfaglige drøftinger av barns og familiers utfordringer.
- Det etableres et felles kontaktpunkt for barnehager og skoler å drøfte hvilke instanser som bør involveres på nivå 2 og nivå 3 i tiltakskjedemodellen. Dette kontaktpunktet etableres sammen med Koordinerende enhet.

5.2.4 Utvikle felles prosedyrer, maler og verktøy

Samtykke til samarbeid og deling av informasjon

Felles samtykkeskjema og medfølgende rutine tas i bruk på tvers av kommunens virksomheter. Skjemaet gjøres også tilgjengelig og anbefales innført for samarbeidende instanser som ønsker å benytte det.

Økt kvalitet på ansvarsgruppemøter o.l.

For å heve kvaliteten på ansvarsgruppemøter o.l. gjennomføres følgende tiltak:

- Det utvikles felles maler for innkalling og referat for møtene. Målet er å tydelig få frem formålet med møtet, hvilke beslutninger som fattes og hvordan disse skal følges opp.
- Det etableres et kurs i møteledelse og koordinering for de som skal lede ansvarsgrupper og samarbeid

Ansvaret for disse tiltakene legges til Koordinerende enhet, som utvikler dette i samarbeide med kommuneområde Oppvekst.

Samhandlingsverktøy

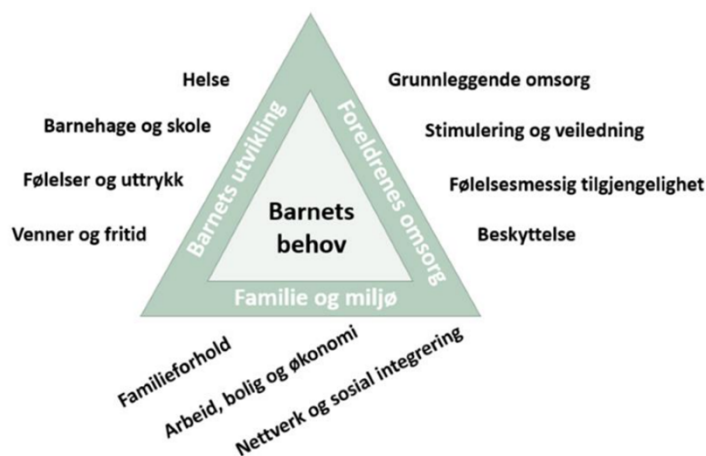
Koordinerende enhet gjennomfører pilot med Visma Stafettlogg som digitalt samhandlingsverktøy i samarbeid med kommuneområde Oppvekst. Dersom piloten er vellykket innføres dette som verktøy for dokumentasjon av samarbeid på individnivå.

5.2.5 Vurdering av tiltak og innsatser

I arbeidet med tiltak både på individ- og systemnivå legges kunnskapsmodellen «*Barns behov i sentrum*» til grunn for å vurdere hvordan tiltaket vil fungere. Det skal vurderes om aktuelt tiltak fremmer eller hemmer annet arbeid. Modellen skal også benyttes for å vurdere om det er øvrig risiko for barnet som bør følges opp i samarbeid med andre instanser.

Kunnskapsmodellen skal være veiledende for drøfting, og det skal ikke være nødvendig å beskrive vurderingene på punkter som vurderes som «ikke aktuelt».

Kunnskapsmodell «Barnets behov i sentrum»

5.2.6 Digital oversikt over tiltak og tilbud

Det utarbeides en digital oversikt over tiltak som publiseres på egnet måte for kommunens ansatte. Tiltakene skal være mulig å sortere basert på risiko, alder, utfordringsområde o.l. Denne oversikten kan også tilgjengeliggjøres for andre instanser som arbeider med utsatte barn og unge.

5.2.7 Utarbeide tiltakstrapp

Som en del av den digitale oversikten over tiltak utarbeides det en oversikt over hvordan disse tjenestene bygger på hverandre som en tiltakstrapp. Dette for å enklere kunne identifisere hvilke nye tiltak som bør vurderes hvis et barn eller familie har ytterligere behov.

5.2.8 Tiltaksutvikling må avklares på kommunenivå

For å lykkes med å forebygge omsorgssvikt og atferdsvansker er det nødvendig med en helhetlig tiltakskjede som møter barn, unge og deres familier sitt behov for hjelp. Endringer av en virksomhets tiltak må vurderes på kommunenivå for å sikre at helheten i kommunens tiltakstrapp bevares. Koordinerende enhet skal gis mulighet til å uttale seg før endringer gjennomføres.

5.2.9 Opplæring av nyansatte i samordning

Koordinerende enhet får ansvar for å utvikle en e-læring i samarbeid for nyansatte. E-læringen bør ivareta følgende temaer:

- Samordningsplikten
- Samtykke til samarbeid og deling av informasjon
- Medvirkning
- Overganger mellom tjenester
- Hvor ansatte kan få oversikt over tilbud og tjenester til barn og unge

5.2.10 Nettverk for samordning og samarbeid

Det etableres et nettverk administrert av Koordinerende enhet for samordningsressurser i kommunens virksomheter rettet mot barn og unge. Nettverket brukes for å dele kunnskap på tvers av kommunen og sørge for etterlevelse av felles standarder. Nettverket vil også være viktig for evaluering av kommunens samarbeid rundt utsatte barn og unge.

5.2.11 Opplæring av nyansatte hos andre tjenester

Alle virksomheter med tjenester rettet mot barn, unge og deres familier setter opp en times opplæring to ganger per år for nyansatte i andre virksomheter som arbeider med barn og unge. Tilbudet bør være både digitalt og fysisk for å tilrettelegge for deltakelse. Temaer som bør belyses i en slik opplæring:

- Virksomhetens mandat
- Virksomhetens tiltak for barn, unge og deres familier
- Hvordan virksomheten er bygget opp

5.2.12 Samarbeidsavtaler mellom virksomheter

Kommunen har i dag samarbeidsavtaler mellom noen av sine virksomheter. Disse definerer mål for samarbeidet, struktur, forventninger og hvordan samarbeidet skal evalueres. Samarbeidsavtaler mellom virksomheter skal benyttes i større grad fremover der det er hensiktsmessig.

5.2.13 Utvidet nettverk inn i samarbeid

Et godt samarbeid mellom barnets nettverk, idrett, familie, kultur og frivillighet spiller en viktig rolle i å forhindre omsorgssvikt og atferdsvansker, og styrke barnets utvikling. Barn og unges utvidede nettverk kan bidra som positive rollemodeller, og bidra til å mestre på andre arenaer. Foreldre og omsorgspersoner kan ha behov for støtte og veiledning i ulike perioder av barnets liv. Nettverket kan tilby dette gjennom praktisk hjelp, emosjonell støtte og kunnskapsdeling.

Nettverkspersoner som kjenner barnet godt kan gi verdifull informasjon om barnets personlighet, interesser, styrker og utfordringer. Dette kan gi et mer helhetlig bilde av barnet og bidra til bedre beslutninger i ansvarsgruppen.

Involvering av et utvidet nettverk må være frivillig. Dette inkluderer å respektere barnets rett til privatliv. Den som initierer samarbeid på vegne av kommunen skal ha dialog med foreldre om det er øvrig nettverk som bør involveres i arbeidet.

6.0 Ansvarsforelding for det forebyggende tjenestetilbud

Kommunens tjenestetilbud som bidrar til å forebygge omsorgssvikt og atferdsvansker vil endre seg over tid. En oppdatert oversikt vil finnes tilgjengelig på kommunens nettsider og intranett. Vedlagt plattformen følger en oversikt over programmer, metoder, pågående samarbeid og forebyggende tilbud.